

**Af John Nordbo,
koordinator for 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling**

Kravet er fri og fair handel

U-landene ønsker mere fri og fair handel. Hvis dette skal lade sig gøre, skal EU være meget mere forhandlingsvillige, end de er nu.

Friere handel med landbrugsvarer er blevet et nøglespørgsmål i forhandlingerne i verdenshandelsorganisationen WTO. Og det er især EU, der står for skud. Den europæiske landbrugspolitik angribes af amerikanerne og u-landene over en bred kam. Også de folkelige organisationer, som i Europa arbejder for at fremme udvikling i u-landene, er stærkt kritiske.

I denne artikel ser jeg nærmere på, hvorfor der i u-landene er så stor utilfredshed med den europæiske politik. Men det hører med til historien, at u-landene ikke kun er kritiske overfor EU. Slet ikke. U-landene er kritiske over for den nuværende landbrugsaftale i WTO, fordi den giver de rige lande de bedste kort på hånden i konkurrencen på verdensmarkedet.

Adgang til den moderne verden

Vilkårene for handelen med bomuld er et eksempel på, hvad det er, u-landene er utilfredse med. Bomuld er en afgrøde, som har stor betydning for mange fattige bønder og fattige landes muligheder for at udvikle sig.

Bomuld produceres i 30 u-lande. Et af dem er det vestafrikanske land Burkina Faso, hvor bomuld udgør 60 procent af eksporten. Bomulden i Burkina Faso produceres af omkring 200.000 landbrug, og de modtager ingen statsstøtte til produktionen.

Det mest almindelige er, at bomulden plukkes med hænderne.

På verdensmarkedet konkurrerer bomuldsbønderne fra Burkina Faso med det højt mekaniserede amerikanske landbrug. USA er verdens største eksportør af bomuld, selv om bomuld end ikke udgør en halv procent af landets eksport. Den amerikanske bomuld dyrkes på kun 25.000 landbrug. Hemmeligheden bag den amerikanske eksportsucces ligger imidlertid ikke i teknologien, men derimod i økonomien. Den amerikanske stat støtter bomuldsproduktionen med næsten en million kroner per producent.

På verdensmarkedet sælges den amerikanske bomuld til priser, som er mere end 40 procent under produktionsomkostningerne. Den amerikanske statstøtte er med til at trække tæppet væk under bomuldsproduktionen i Vestafrika og andre u-lande, fordi verdensmarkedspriserne er faldet i takt med, at USA har sat støtten op.

Bomulden er det vigtigste grundlag for udvikling i Burkina Faso og en række vestafrikanske lande. Bønderne, deres familier og lokalsamfundene er dybt afhængige af indtægterne, og alternativerne til bomuldsproduktion står ikke i kø. Som en bonde fra Burkina Faso udtrykte det: "Uden bomuld måtte vi opgive alt håb om at blive en del af den moderne verden."

EU dumper mælkepulver

EU giver også betydelig statsstøtte til bomuldsproduktion i Spanien og Grækenland, men det er først og fremmest den amerikanske statsstøtte, der er problemet i bomuldssagen. Ser vi på eksporten af mælkepulver til Caribien, så er det til gengæld EU, der bidrager mest til at undergrave fundamentet for udvikling.

I 1990erne firedoblede EU sin eksport af mælkepulver til Jamaica. Det skyldtes ikke mindst den europæiske landbrugspolitik, som har resulteret i en konstant overproduktion, der må dumpes på verdensmarkedet. Den direkte og indirekte statsstøtte til den europæiske mælkeproduktion og mejerisektor løber op i omkring 100 milliarder kroner på årsbasis, eller næsten 20 kroner pr. europæisk ko om dagen. Det er mere, end mange jamaicanere har at leve for.

Billigt, importeret mælkepulver har resulteret i at mejerierne på Jamaica har reduceret forbruget af lokal mælk. Eksempelvis indskrænkede Nestlé sine køb af lokalt produceret mælk med 40 procent fra 2001 til 2003. Importen har især ramt de mindste mælkeproducenter, som i løbet af 5 år måtte reducere deres produktion fra 2,5 millioner liter til kun 300.000 liter.

Situationen er på mange måder den samme i Den Dominikanske Republik, hvor en stor del af de

50.000 bønder, som har produceret mælk, har måttet give op i de senere år – på trods af stigende efterspørgsel efter mælkeprodukter i landet. Årsagen er, at de europæiske mejeriselskaber sælger mælk til langt under produktionsomkostningerne.

Fri og fair handel

Mælkepulver og bomuld er kun eksempler. Listen over landbrugsprodukter, som USA og EU producerer og eksporterer med betydelig statsstøtte, er lang: ris, majs, hvede, sukker, tomater, oksekød, kyllinger, osv. Det er ikke alene Vestafrika og Caribien, der rammes. Der er næppe det u-land, som ikke på en eller anden måde er ramt af dumping.

Det er u-landenes opfattelse, at de gældende vilkår for handelen med landbrugsvarer grundlæggende er unfair. De vil formentlig erklære sig helt enige med statsminister Anders Fogh Rasmussen, der for nylig sagde følgende:

“Det er nærmest hyklerisk at give bistand med den ene hånd og holde fattige lande uden for vores markeder med den anden. Der bruges i dag cirka 280 mia. US dollar på landbrugssubsidier. Det er langt mere, end der bruges på udviklingsbistand. Og det hindrer de fattige lande i at få de fulde gevinster ved globaliseringen.”

Selv hvis u-landene havde råd, så måtte de ifølge WTO-reglerne faktisk ikke støtte deres

landmænd i samme omfang, som de rige lande gør. U-landene vil have et opgør med de uretfærdige regler. De ønsker derfor, at forhandlingerne i WTO skal ende med en ny landbrugsaftale, som fører til mere fri og mere fair handel. Det indebærer tre ting:

- Fattige bønder skal have en fair chance – rige landes bønder skal ikke kunne udkonkurrere dem ved hjælp af statsstøtte.
- Fattige lande skal have en fair chance for at skabe udvikling – der skal ikke være særligt høje toldsats på netop den slags produkter, som de kan producere.
- Fattige lande skal have en fair chance for at blive selvforsynende med fødevarer – de skal ikke tvinges til at reducere told på basisfødevarer.

Den nuværende runde af forhandlinger i WTO blev ved starten i 2001 betegnet som en udviklingsrunde. U-landene fik nemlig et løfte om, at deres behov og interesser skal placeres i hjertet af forhandlingerne.

Det løfte har u-landene ikke glemt. De har heller ikke glemt, at det i WTO er aftalt, at målet med forhandlingerne på landbrugsområdet er at skabe

et fair og markedsorienteret handelssystem gennem en fundamental reform. Disse løfter er vigtige at have i bagehovedet, når man vil forstå, hvorfor u-landene ikke synes, at EUs udspil i forhandlingerne er gode nok.

Tilbud med begrænset virkning

EUs seneste tilbud i WTO-forhandlingerne blev fremlagt i oktober 2005. Tilbuddet blev markedsført med formuleringer om 70 procent reduktion af landbrugsstøtten og 46 procent reduktion af tolden på landbrugsvarer. Når man hører disse procentsatser, så kan man meget nemt få det indtryk, at EU virkelig er imødekommende og gerne vil reformere sin landbrugspolitik. Ved nærmere eftersyn viser det sig imidlertid, at der er detaljer og aspekter af EUs tilbud, som gør, at virkningerne samlet set vil være begrænsede.

Når det gælder reduktionen af told på landbrugsvarer, så er det vigtigste kritikpunkt, at EU vil have lov til at undtage otte procent af landbrugsvarerne som såkaldt følsomme produkter. Det svarer til cirka 150 forskellige produkter. Undtagelsen betyder at der for disse varer vil gælde særlige, lempelige regler.

Smør er et eksempel på et produkt, som EU meget vel kan finde på at undtage, hvis de øvrige forhandlingsparter accepterer EUs forslag om føl-

somme produkter. Det vil i givet fald betyde, at EU vil kunne nøjes med at reducere toldsatsen på smør fra 90 til 75 procent, mens EU ellers skulle sætte tolden på smør ned til 36 procent. De vurderinger, jeg har hørt fra den danske mejeribranche, tyder på, at den lille toldreduktion ikke vil have nogen særlig effekt på samhandelen, og sådan forholder det sig formentlig for de fleste andre produkter, der undtages som følsomme.

Beregninger fra Verdensbanken tyder på, at størstedelen af gevinsterne ved reduktion af tolden på landbrugsvarer vil være væk, såfremt blot et par procent af varerne undtages som følsomme produkter. Set i det lys er det faktisk ganske generøst, når en række u-lande har givet udtryk for, at de kan acceptere, at EU kan undtage en procent af produkterne.

Når 70 procent bliver til ingenting

EUs tilbud om reduktion af den hjemlige landbrugsstøtte viser sig også at være betydeligt mindre værd for u-landene, end man umiddelbart får indtryk af. Det, som EU tilbyder, er at sænke loftet for den støtte, som er direkte produktionsafhængig.

Når EU kan klare sig med et meget lavere loft for den produktionsafhængige del af landbrugsstøtten, skyldes det, at EUs landbrugsreformer har

ført til en omlægning af landbrugsstøtten – væk fra produktionsstøtte og til andre støtteformer som enkeltbetalingsordningen – en støtteform, som EU overhovedet ikke vil være med til at begrænse.

EUs tilbud til u-landene og de øvrige handelspartnere er med andre ord, at man skal acceptere EUs landbrugsreform og glemme alt om at reducere – endsige afskaffe – landbrugsstøtten. U-landenes synspunkt er, at det da godt kan være, at EU på papiret kan få det til at se ud, som om man har gjort en hel masse ved landbrugsstøtten, men man vil se de positive effekter, før man tror på dem.

Synspunktet er altså, at en krone i støtte er en krone i støtte, og så kan det næsten være ligeegyldigt, hvordan den er givet. Faktisk kan der argumenteres for, at afkoblingen af landbrugsstøtten giver EUs landmænd bedre muligheder for at øge produktionen. Afkoblingen betyder jo, at landmændene får friere hænder til at producere det, de finder, mest lønsomt.

Om igen, EU

Som det fremgår ovenfor, kan det være svært for andre end EUs forhandlere at se, at EUs tilbud på landbrugsområdet er særligt vidtgående. Når her til lægges, at EU kræver betydelige modydelse i form af beskyttelse af geografiske betegnelser, toldreduktioner på industrivarer og friere handel

med serviceydelser, er det ikke svært at forstå, at de fleste andre lande i WTO beder EU om at fremlægge noget, der er bedre.

Det er helt centralt for u-landene at få skabt mere fair handelsvilkår for landbrugsvarer. Næsten alle u-lande finder, at der er et betydeligt potentiale i at udvikle deres landbrugsproduktion, enten til eksport eller til at forbedre deres egen forsyning med fødevarer – og dermed frigøre valuta, som kan bruges på import af mere teknologisk avancerede produkter.

U-landene mener, at det er helt skævt, når 8 procent af verdens landmænd, der bor i de rige lande, kan sidde på 85 procent af handelen med landbrugsvarer. De mener, at der er brug for en fundamental reform af de nuværende WTO-regler på området – ikke lappeløsninger. Og de mener, at det især er EU, der forsvare de nuværende regler. Derfor har EU svært ved at finde forståelse for sin handelspolitik. ■